

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Jekaterina Tregubova

**EUROOPA LIIDU LÄÄNEMERE PIIRKONNAS
FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJAKS
REGISTREERIMINE JA MAKSUKOHUSTUS**

Lõputöö

Juhendaja:

Maret Güldenkoh, MBA

Tallinn 2016

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2016
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimine ja aruandekohustus Euroopa Liidu Läänemere piirkonnas</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Регистрация и налоговые обязанности индивидуального предпринимателя в европейских странах Балтийского моря</p> <p><i>Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 41 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 46 allikat, millele on töös viidatud. Analüüsitakse liikmesriikide raamatupidamis- ja maksukohustused.</i></p> <p><i>Lõputöö aktuaalsuseks on see, et Eesti ettevõtluse kasvustrateegiast aastal 2014-2020 nähtub ettevõtluse aktiivsuse tõstmise vajadus sh füüsilisest isikust ettevõtjate oma. Puudulikud teadmised füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta liikmesriikides, takistavad FIE-de ettevõtlustegevuse laiendamist.</i></p> <p><i>Probleemiks on see, et puudub ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus ning ettevõtjad ei saa ettevõtlustegevust laiendada omamta teadmisi Läänemere piirkonna riikides tegutsemise kohta. FIE peab ise teadma, mis võib takistada tema tegevust teises riigis ja millised on liikmesriikides maksukohustused</i></p> <p><i>Lõputöö eesmärgiks on võrrelda füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimine ja maksukohustus Euroopa Liidu Läänemere piirkonnas. Töös antakse ülevaade füüsilisest isikust ettevõtja registreerimise protseduurist. Samuti analüüsitakse Eesti FIE raamatupidamis- ja maksukohustust. Analüüsitakse ja võrreldatakse Läänemere piirkonna liikmesriikide FIE raamatupidamis- ja maksukohustusi. Analüüsi tulemustest selgus, et on vaja luua ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus.</i></p>	
<p>Võtmesõnad: füüsilisest isikust ettevõtja, raamatupidamine, registreerimine, maksukohustus, tulumaks, sotsiaalmaks</p>	
<p>Võõrkeelsed võtmesõnad: self-employed, accounting, registration, taxation, income tax, social tax</p>	
<p>Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020 aastatel</p>	
<p>Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu</p>	
<p>Töö autor: <i>Jekaterina Tregubova</i></p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Juhendaja: Maret Guldenkoh</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Kolledži direktor: Uno Silberg</p>	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA EESTIS	6
1.1 Füüsilisest isikust ettevõtja.....	6
1.2 Füüsilisest isikust ettevõtja kohustused.....	10
2. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA LÄÄNEMERE PIIRKONNAS	17
2.1 Füüsilisest isikust ettevõtja.....	17
2.2 Füüsilisest isikust ettevõtja kohustuste erisus	22
KOKKUVÕTE.....	31
PE3IOME	33
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	35
LISAD	39
Lisa 1. Euroopa Liidu kaart. Läänemere piirkonna riigid	39
Lisa 2. Sotsiaalmaksu avansiliste maksete deklareerimine Eestis.....	40
Lisa 3. Füüsilisest isikust ettevõtja maksukohustused Läänemere riikides.....	41

SISSEJUHATUS

Eesti majandus on dünaamiline, ettevõtluskeskkond on ettevõtjasõbralik ja maksusüsteem on läbipaistev. Teema valik tuleneb asjaolust, et paljud ettevõtjad, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjad (edaspidi FIE), saavad arendada oma ettevõtlustegevust nii Eestis kui ka liikmesriikides.

Lõputöö aktuaalsuseks on see, et Eesti ettevõtluse kasvustrateegiast aastal 2014-2020 nähtub ettevõtluse aktiivsuse tõstmise vajadus sh füüsilisest isikust ettevõtjate oma. Puudulikud teadmised füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta liikmesriikides, takistavad FIE-de ettevõtlustegevuse laiendamist.

Uudsusesks on see, et selgitatakse Läänemere piirkonna Euroopa Liidu liikmesriikide (Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa ja Soome) füüsilisest isikust ettevõtja mõiste ja ettevõtluse alustamise võimalused ning aruande- ja maksukohustus.

Lõputöö probleemiks on see, et puudub ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus ning ettevõtjad ei saa ettevõtlustegevust laiendada omamta teadmisi Läänemere piirkonna riikides tegutsemise kohta. FIE peab ise teadma, mis võib takistada tema tegevust teises riigis ja millised on liikmesriikides maksukohustused.

Töö eesmärgiks on võrrelda füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise ja aruandekohustus Euroopa Liidu Läänemere piirkonnas.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimis ülesanded:

1. Anda ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimisest Eestis.
2. Anda ülevaade füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamis- ja maksukohustustest Eestis.
3. Analüüsida füüsilisest isikust ettevõtja mõiste ja registreerimise nõuded Läänemere piirkonna riikides (Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa ja Soome) ning võrrelda erisusi Eestiga.

4. Analüüsida füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamis- ja maksukohustuse erisusi Läänemere piirkonna riikides (Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa ja Soome) ning võrrelda erisusi Eestiga.

Kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi. Analüüsitakse Euroopa Liidu direktiivi sätteid, liikmesriikide õigusakte ja Eesti õigusakte. Kasutatakse analüüsitava teadusallikad.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, milles mõlemas on kaks alapeatükki. Lõputöö esimeses peatükis antakse ülevaade füüsilisest isikust registreerimisest ja maksukohustusest Eestis. Esimeses alapeatükis antakse ülevaadet füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Eestis. Teises alapeatükis antakse ülevaade füüsilisest isikust ettevõtja aruandekohustusest sh maksukohustusest Eestis.

Teises peatükis, analüüsitakse füüsilisest isikust ettevõtja registreerimist ja maksukohustust Euroopa Liidu Läänemere piirkonnas. Esimeses alapeatükis selgitatakse välja ja analüüsitakse füüsilisest isikust ettevõtja mõiste erisust nii Leedus, Lätis, Rootsis, Saksamaal, Soomes ja Eestis. Teises alapeatükis analüüsitakse füüsilisest isikust ettevõtja aruande- ja maksukohustuste erisusi Leedus, Lätis, Rootsis, Saksamaal, Soomes ja Eestis.

Lõputöö koostamisel on kasutatud nii eestikeelsed, kui võõrkeelsed allikad, sh teadusallikad, statistilised andmed, teemakohast kirjandust ning Eesti Vabariigi seadused seisuga 31.03.2016.

1. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA EESTIS

1.1 Füüsilisest isikust ettevõtja

Ettevõtlusega alustades on kaks võimalust, kas hakata juriidiliseks isikuks või luua oma ettevõtte füüsilise isikuna. Iga algaja ettevõtja otsustab ise. Füüsilisest isikust ettevõtja tegevus sobib rohkem nendele, kes kavatsevad tegutseda üksi või kaasata oma pereliikmeid.

Ettevõtluse ja ettevõtlikkusega seostatakse uuenduslikku riski äri käivitamisega ja selle juhtimist. Ettevõtlus on ühiskondlik nähtus, protsess, mille peategelaseks on ettevõtja (Arrak, et al., 2002, lk 125). Ettevõtlus on õpetus ja teadus, mis uurib ühiskondlikku nähtust (Kirsipuu, 2013). Ettevõtja võib osaleda oma äris ise, see tähendab teha tehingud iseenda nimel, või kasutada erinevad ettevõtte vorme, milles ettevõtja võib osaleda üksi või koos mõttekaaslastega, ehk teiste ettevõtjatega. Samuti võib ettevõtja kaasata ettevõttesse investoreid, kes ei pea olema ettevõtjad. (Arrak, et al., 2002, lk.125)

Tulumaksuseaduse tähenduses on ettevõtlus isiku iseseisev majandus- või kutsetegevus (sealhulgas notari ja kohtutäituri ning vabakutselise loominguline isik), mille eesmärgiks on tulu saamine kauba tootmisest, müümisest või vahendamisest, teenuse osutamisest või muust tegevusest, ka loominguline või teaduslik tegevus (Tulumaksuseadus § 14, 2016). Käibemaksuseadus määratleb ettevõtlust, kui isiku iseseisvat majandustegevust, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata selle tegevuse eesmärgist või tulemusest. Ettevõtlusena käsitletakse ka notari ja kohtutäituri ametitegevust (Käibemaksuseadus § 2, 2016).

Ettevõtte sünonüümideks võib pidada firmat, isemajandava kaitist ning tööjõu ja kapitaliga varustatud iseseisvat majandusüksust. Iseseisva majandusüksuse tunnuseks on varade jaotus, oma bilanss, raamatupidamine ja juhtimine. See tähendab, et ettevõtte vara on lahus ettevõtte omanikest ja teiste isikute ning organisatsioonide varast. (Arrak, et al., 2002, lk.125) Sellest järeldub, et ettevõtte koosneb õigustest, kohustustest ja asjadest.

Ettevõtja on isik, kes tegutseb äris kasu saamiseks ja kannab selle ärisse tehtud isiklike investeeringute kaotamise finantsilist riski. See definitsioon eristab ettevõtjat palgatöötajast, kes võib osaleda äris kellegi (sh ettevõtja) või millegi (ettevõtte) nimel. Ettevõtja võib olla investeerija, kes investeerib oma raha ärisse eesmärgiga saada ärist tulu. See ei tähenda, et iga investeerija on ettevõtja, näiteks heategevusfondi asutaja eesmärk, ei ole isikliku tulu saamine. Samuti ei pruugi investeerija ise osaleda äritegevuses. (Arrak, et al., 2002, lk. 129) Äriseadustikust tuleneb, et ettevõtja on füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid, kus kaupade müük või teenuste osutamine on tema püsiv tegevus (Äriseadustik § 1, 2016).

Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine, aitab ettevõtjatel, majanduses toimuvast aru saada, õpetab neid oma kulusid ja tulusid arvestama. Kõige kaasnab ettevõtja kohustuste suurenemine ja vajadus õppida olemasolevaid ressursse kasutama. FIE-d peavad endale selgeks tegema ettevõtluse põhireeglid ja neid pidevalt jälgima, siis on võimalus saavutada parimaid tulemusi ja olla konkurentsivõimelised nii sisse- kui välisurul. FIE-na tegutsemine nõuab enamasti kogu inimese energia, aega ja vaba raha. Alati tuleb kaaluda enne tegutsemise alustamist, kui suuri riske olete valmis endale võtma. Eelkõige peab alustav ettevõtja kaaluma oma sobivust ja võimekust äri juhtimisel ning veenduma, et tal on eeldused tegutsemiseks ettevõtjana. Tihti juhtub nii, et ettevõtlus toob kahjumi ja ettevõtjad jäävad ilma oma varast. FIE peab tundma ettevõtluses vajalikke õigusakte, olema asjatundja ja suuteline oma tegevust ise korraldama ning oma tegude eest vastutama (Kirsipuu, 2006). Füüsilisest isikust ettevõtja on isik, kelle tegevuse peamiseks eesmärgiks on teenida raha elatisele ja et isa hakkama saama olles tööandjaks iseendale.

Vastavalt Äriseadustikule füüsilisest isikust ettevõtjaks võib olla iga füüsiline isik (Äriseadustik § 3, 2016), sealhulgas ka alaealine vähemalt 15 aastane isik, kellele lapsevanem on andnud nõusoleku või kohus on laiendanud teovõimet tegeleda majandustegevusega (Tsiiviilseadustiku üldosa seadus § 9-11, 2016). FIE ja temale kuuluv ettevõtte kui majandusüksus, mille kaudu ta tegutseb, ei ole juriidiline isik. FIE võib tegutseda tegevusaladel, millele tegutsemine ei ole seadusega keelatud.

Seaduses võib sätestada tegevusalasid, milleks on vaja tegevusluba või millisega võib tegutseda üksnes teatud liiki ettevõtja. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Füüsilisest isikust ettevõtja enne tegevuse alustamist peab esitama avalduse enda kandmiseks äriregistrisse (Äriseadustik § 3, 2016). Äriregistrisse kandmiseks peab esitama avalduse (digitaalallkirjastatud või notariaalselt kinnitatud) äriregistrisse. Avalduses peab olema määratud ärinimi, ettevõtte postiaadress, FIE andmed (ees- ja perekonnanimi, Eesti isikukood, puudumise korral- sünniaeg), majandusaasta algus ja lõpp, kontaktandmed, teave põhitegevusala kohta ning riigilõivu tasumise tõend (Maksu- ja Tolliamet, 2016). Ettevõtjale antakse äriregistrisse kandmisel kordumatu registrikood.

Maksukorralduse seadusest § 20 tuleneb, et soovi korral saab füüsilisest isikust ettevõtja registreerida abikaasa maksukohustuslaste registris, kes osaleb ettevõtte tegevuses, maksukohustuslaste registris. Nende vahel ei ole sõlmitud töölepingut või töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks võlaõiguslikku lepingut. Juhul kui abikaasa osalus on ajutine, siis kindlasti tuleb märkida avaldusele tegevuses osalemise algus- ja lõppkuupäev. Abikaasa maksukohustuslaste registrit kustutamiseks esitab FIE Maksu- ja Tolliametile avalduse, kuhu on lisaks eelnevalt nimetatud andmetele märgitud ka registrit kustutamise kuupäev. (Maksukorralduse seadus, 2016)

Õigusaktidest tuleneb, et FIE-del võib olla mitu ärinime, aga äriühingutel vaid üks. Lähtudes Äriseadustikust füüsilisest isikust ettevõtja ärinimi peab sisaldama ettevõtja ees- ja perekonnanime ning ei või sisaldada äriühingule viitavat täiendit ega lühendit. Kui füüsilisest isikust ettevõtja on talupidaja, siis ärinimes võib sisalduda vaid talu nimi. Füüsilisest isikust ettevõtjal võib olla mitu ärinime juhul, kui neid nimesid kasutatakse erinevate ettevõtete kohta. Kui ettevõtte on omandatud pärimise teel, siis omandaja võib senise ärinime all edasi tegutseda. Füüsilisest isikust ettevõtja ärinimes sisalduva nime muutumisel, võib senise ärinime all edasi tegutseda (Äriseadustik § 8, 2016). FIE ärinimel on seaduse kaitse ning tal on õigus kohtu kaudu keelata oma ärinime kasutamine teise isiku poolt.

Juhulkui füüsilisest isikust ettevõtja otsustab peatada oma tegevuse, on tal kohustus teatada sellest registripidajale (Äriseadustik § 8, 2016). Selleks esitab ta äriregistrile vastava avalduse ja märgib sellel ajavahemiku, millal ettevõtlust peatatakse. Kui FIE tegevus on vastavalt maksukorralduse seadusele peatatud rohkem kui 12 kuud, loetakse vara, mille soetusmaksumuse on maksumaksja oma ettevõtlustulust maha arvatud, isikliku tarbimisse võetuks ja vara(de) turuhinna lisatakse ettevõtlustulule. Ettevõtluse vara, mis oli ootel, et jätkata ettevõtlust, kuid 12 kuu möödumisel tegevust mingitel põhjustel ei jätkunud, siis vara on võetud isikliku tarbimisse. Kui aga selline vara on antud kasutamiseks teisele isikule (või võetud FIE enda kasutusse) enne 12 kuu möödumist peatamise algusest, siis loetakse isikliku tarbimisse võtmise hetkest ajahetke, kui vara anti ettevõtlusest teisele isikule. Samuti oleks maksustamise moment tekkinud ettevõtlusega tegelemise ajal. Ettevõtluse peatamise ajal tehtud kulutusi ettevõtlustulust maha arvestada ei saa. Kuna ettevõtlustulu maksustatakse olenemata selle laekumise ajast, on ka ettevõtluse peatamise ajal laekunud tulud FIE ettevõtlustulu. Samuti peab FIE teadma, et vastavalt ravikindlustuse seadusele peatub sellega ka isiku ravikindlustus, kahe kuu möödumisel pärast ettevõtluse peatamise kannet äriregistrisse. Kui isik jätkab ettevõtlusega pärast peatamise lõppu, esitab äriregister andmed peatamise lõppemise kohta haigekassale kümme tööpäeva jooksul. Andmete saamisel jätkub isiku kindlustus ilma ooteajata. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Kui füüsilisest isikust ettevõtja soovib oma tegevuse FIE-na lõpetada, peab ta äriregistrile esitama avalduse tegevuse lõpetamise ja registrist kustutamise kohta. Äriregistrist kustutatakse FIE avalduse alusel. Käibemaksukohustuslasest FIE peab aga enne äriregistrile kustutamise avalduse esitamist taotlema enda kustutamist käibemaksukohustuslaste registrist. Äriseadustiku kohaselt lõpetamise kohta tehakse registrikannet isiku poolt avalduses märgitud kuupäeva seisuga, kui avalduses märgitud kuupäev pole saanud varem. Ravikindlustuskaitse lõpeb kahe kuu möödumisel kustutamiskande esitamist äriregistris. Kui FIE ettevõtluse lõpetab, kuid ei esita selle kohta äriregistrile avaldust kande kustutamiseks, siis on ta kohustatud jätkuvalt maksma tulu- ja sotsiaalmaksu avansilased maksed.

Ettevõtluse tulu võib laekuda ka pärast ettevõtluse lõpetamist. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

FIE võib olla tööandjaks teisele füüsilisele isikule. Sellisel juhul ei ole töötajale tehtud väljamaksetelt maksuarvestust ega deklareerimisel erinevust juriidilisest isikust tööandjaga. Sarnaselt juriidilisest isikust tööandjale, võib FIE oma töötajale maksta isikliku sõiduauto kasutamise hüvitist, töölähetuse kulude hüvitist ning teha erisoodustusi. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Ettevõtjate arv kasvab pidevalt. Näiteks, aastal 2014 Statistikaameti andmete alusel oli tegutsevaid majandusüksusi ehk ettevõtteid 146 643. Üle poole tegutsevatest majandusüksustest olid äriühingud (59%) ja alla viiendiku füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d) (18%) (Statistikaamet, 2015). Märts 2016 seisuga majandusüksuste arv oluliselt kasvas. Äriühinguid kokku on 168 082 (84%), FIE-de arv 32 086 (16%). Suurim osa registreeritud äriühingutest ja füüsilisest isikust ettevõtjatest asuvad Tallinnas ja Harjumaal. Madalaim näitaja on Hiiumaal, äriühingute arv ei ületanud isegi 1 000 ning FIE-de arv 528. Tegevusvaldkonna suhtes kõige populaarsem on mootorsõidukite ja mootorrataste remont ning nende varuosade hulgi- ja jaekaubanduse valdkond äriühingute sees. (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2016)

Kokkuvõtvalt saab järeldada seda, et füüsilisest isikust ettevõtja tegevus sobib rohkem nendele, kes kavatsevad tegutseda üksi või kaasata oma pereliikmeid. FIE oma tegevuses otsustab ise kuidas, kellele, kus ja millal ta oma teenust osutab. FIE pakub kaupa või teenuseid oma nimel (iseseisvalt) teistele isikutele. Registreerimise protsess on lihtne: on vaja esitada taotluse äriregistrisse ja valida sobiv tegevusvaldkond. FIE-l võib olla mitu ärinime. Ärinimi sisaldab tema ees- ja perekonnanimi või talu nime. FIE võib palgata isikuid töö tegemiseks, st FIE võib olla tööandjaks teistele isikutele. Füüsilisest isikust ettevõtja vastutab kogu oma varaga, nii isiklikku kui ka ettevõtluses kasutatavag, ettevõtlustegevuses.

1.2 Füüsilisest isikust ettevõtja kohustused

Olenemata ettevõtlusvormist, peab täitma aruande- ja maksukohustust iga ettevõtja. See tähendab, et füüsilisest isikust ettevõtja on

raamatupidamiskohustuslane ja peab deklareerima oma tulud. Füüsilisest isikust ettevõtja korraldab oma raamatupidamist lähtuvalt raamatupidamise seadusest ning maksukohustused tulenevad nõutud maksude seadustest.

Füüsilisest isikust ettevõtja on raamatupidamis- ja maksukohustuslane. Raamatupidamiskohuslase kohustused sõltuvad sellest, millist arvestusprintsipi FIE peab (Raamatupidamise seadus § 16, 2016). Füüsilisest isikust ettevõtja, kes peab kassapõhist raamatupidamist, lähtub üksnes raamatupidamise seadusest ning Eesti hea raamatupidamistava nõuetest, mis reguleerivad kassapõhist raamatupidamist (Maksu- ja Tolliamet, 2016). FIE-de arvepidamise osa kajastub tuludeklaratsioonil.

Raamatupidamiskohustuslane peab raamatupidamisarvestust selliselt, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine tema finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest. Kõik majandustegevused dokumenteeritakse ja kirjendatakse neid raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine. (Raamatupidamise seadus, 2016)

Raamatupidamist võib arvestada kas kassapõhiselt või tekepõhiselt. Kassapõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehinguga seotud raha laekumisele või väljamaksmisele (Raamatupidamise seadus § 5, 2016). Arvestusperioodi lõppedes ei pea täitma suuremat osa raamatupidamise seadusega sätestatud nõuetest, mida esitatakse tekkepõhisele raamatupidamisele. Kui arvestusperiood on läbi, ei lähe uuel aastal laekuvad rahad enam vana aasta arvesse, kuigi teenus osutati või müüdi kaup vana aasta sees. (Kärsna, 2007, lk 105)

Tekkepõhise raamatupidamisarvestuse korral toimub majandustehingute kajastamine vastavalt tehingu toimumise ajale, sõltumata raha liikumisest. See tähendab, et raamatupidamises võetakse tulu või kulu arvele siis, kui kaup on müüdnud või teenus osutatud, olenemata sellest millal nimetatud tehingust raha laekus. FIE on kohustatud pidama tulude ja kulude arvestust selliselt, et maksustatava tulu kindlaksmääramiseks vajalikud andmed oleksid selgelt

fikseeritud (Maksu- ja Tolliamet, 2016). Raamatupidamis- ja maksuarvestust tuleb korraldada nii, et mõistliku aja jooksul on võimalik saada ülevaade tehingute toimumisest ning maksustamise seisukohast tähendust omavatest asjaoludest, sealhulgas tuludest, kuludest, varast ja kohustustest. (Maksukorralduse seadus § 57, 2016)

FIE on kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ja kirjendama päevaraamatus mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist. Iga raamatupidamiskirjendi aluseks on majandustehingut tõendav algdokument või algdokumentide alusel koostatud koondokument.

Kassapõhise raamatupidamise registriks on päevaraamat. Tegelikult on päevaraamat algdokumentide registreerimise raamat, mille FIE võib vastavalt oma vajadustele kujundada. Päevaraamatus registreeritakse majandustehingud algdokumentide alusel, kuupäeva järjestuses. Kuna tegemist on kassapõhise arvestusega, siis kuupäevad määratakse need, millal raha liikus, mitte arve koostamise kuupäev. Päevaraamatu jaoks ei ole kehtestatud kindlat vormi. (Kärsna, 2009, lk 138-139)

Raamatupidamise sise-eeskirjad säilitatakse seitse aastat pärast selle muutmist või asendamist. Juhul kui raamatupidamisregistrid on loodud elektrooniliselt, siis neid on ettevõtja kohustatud säilima elektrooniliselt. Selliste dokumentide loetavus peab olema tagatud kogu säilitusaja jooksul. (Raamatupidamise seadus § 12, 2016) Raamatupidamise sise-eeskirjad on kohustuslikud tekkepõhisel raamatupidamisel, kassapõhisel nende olemasolu on vabatahtlik. Kuid kassapõhisel raamatupidamisel FIE puhul sise-eeskirjad on rohkem olulised. Maksuarvestuse dokumente ei või muuta viisil, mis ei võimalda nende esialgse sisu, samuti muudatuse tegemise aja kindlakstegemist. (Maksukorralduse seadus § 57, 2016) Kassapõhine raamatupidamine on lihtsam kui tekkepõhine ja sobib füüsilisest isikust ettevõtjatele.

Füüsilisest isikust ettevõtja peab tegema selgeks, kus lõpeb tema eraelu ja algab ettevõtlus, selleks et tulude ja kulude jagamisel see on väga vajalik kuna FIE on ka maksukohustuslane. Füüsilisest isikust ettevõtjapeab maksma tulumaksu, sotsiaalmaksu, kogumispensionimakset. Samuti peab FIE järgima

käibemaksuseaduse nõudeid. Juhul kui FIE on tööandja, siis maksab ta tööjõumakse. Sõltuvalt FIE tegevusalast võivad tekkida ka teised maksukohustused, näiteks raskeveokimaks, tollimaks või aktsiis.

Tulumaksu deklareerimisel täidab füüsilisest isikust ettevõtja füüsilise isiku tuludeklaratsiooni. Tulumaksuseadus sätestab, et füüsilise isiku poolt saadud tulu (sealhulgas ettevõtlustulu) võetakse tulumaksuga maksustamisel arvesse sellel maksustamisperioodil, millal tulu laekus. Maksustatavast tulust tehtavad mahaarvamised (sealhulgas ettevõtluse kulud) võetakse arvesse sellel maksustamisperioodil, millal need tasuti. Tasutud või kinnipeetud tulumaks võetakse arvesse sellel maksustamisperioodil, millal maks tasuti või kinni peeti. Maksumaksja on kohustatud pidama tulude ja kulude arvestust sellisel viisil, et oleksid selgelt fikseeritud maksustatava tulu kindlaksmääramiseks vajalikud andmed. Maksumaksja on kohustatud samuti säilitama tulude ja kuludega seotud dokumente. Ettevõtlustulu ning sellest tehtavate mahaarvamiste arvestamine toimub vastavalt raamatupidamist reguleerivates õigusaktides sätestatud eeskirjadele niivõrd, kui niivõrd käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti. (Tulumaksuseadus § 36, 2016)

Tulumaksuarvestus on kõigi füüsiliste isikute jaoks rangelt kassapõhine ja raamatupidamise meetod ei muuda seda (Kärsna, 2007, lk. 109). Tulumaksumäär aastalt 2016 on 20%. Füüsilisest isikust ettevõtja ei pea maksma avansilist tulumaksu ettevõtluse esimesel maksustamisperioodil (tegevusaastal); järgmisel aastal siis kui ühe kvartali makse suurus ei ületa 64eurot; kui eelmisel perioodil puudus ettevõtluse maksustav tulu; kui ettevõtlus on registreeritud ajutise või hooajalisena; kui ettevõtlus on peatatud. Maksu- ja Tolliametil on õigus vähendada tulumaksu avansilisi makseid või vabastada FIE nende tasumisest, kui FIE prognoositav ettevõtlustulu on eelmise maksustamisperioodi tulust oluliselt väiksem ning kui FIE esitab selle kohta põhjendatud taotluse. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Alates teisest tegevusaastast peab füüsilisest isikust ettevõtja aasta jooksul tegema tulumaksu kvartaalseid avansilisi ettemakseid. Avansilisi tulumaksu makseid tuleb tasuda kolm korda aastas. Avansiliste maksete kohta ei pea esitama mingit

deklaratsiooni. Tulumaksuseaduse järgi avansiliste maksete suurus on $\frac{1}{4}$ eelmise aasta ettevõtluse maksustavalt tulult arvatud tulumaksu summast. Füüsilisest isikust ettevõtja peab oma avansiliste maksete suuruse ise välja arvutama (Tulumaksuseadus § 47, 2016). Kui ettevõtja on peatanud oma ettevõtluse, siis peatamise ajal ei pea avansilisi makseid tegema.

Kui isik lõpetab FIE-na tegutsemise, siis peab ta järgneva aasta 31. märtsiks esitama lõppenud tegevusaasta kohta tuludeklaratsiooni vormi E. Deklaratsioon tuleb esitada ka juhtudel, kui FIE-l puudus ettevõtlustegevus, ta ei saanud ettevõtlustulu või see oli maksuvabast tulust väiksem. FIE ettevõtluse lõpetamisel tehakse maksustamisperioodi ettevõtlustulust ettevõtlusega seotud mahaarvamised ning saadud summa jagatakse enne maksumääraga korrutamist 1,33-ga. Juurdemaksmisele kuuluv tulu- ja sotsiaalmaks tuleb tasuda maksustamisperioodile järgneva aasta 1. oktoobriks. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud maksma avansilist sotsiaalmaksu, et saada ravikindlustust ja riiklikku pensioni. Ravikindlustuse seadus sätestab füüsilisest isikust ettevõtjat kui kindlustatud isikut, kes on kantud äriregistrisse ja kes iseenda eest maksab sotsiaalmaksu ettevõtlusest saadavalt tulult vastavalt sotsiaalmaksuseadusele. (Ravikindlustuse seadus § 5, 2016) Sotsiaalmaksu määr aastal 2016 on 33% ettevõtluse maksustavast tulust. FIE maksab sotsiaalmaksu oma ettevõtlusest saadud tulult, millest on tehtud tulumaksuseaduses lubatud ettevõtlusega seotud mahaarvamised. Maksustamise perioodiks on kalendriaasta, sest maksustatav tulu selgitatakse välja tuludeklaratsiooni alusel üks kord aastas. (Sotsiaalmaksuseadus § 2, 8, 2016)

FIE ei saa sotsiaalmaksu ega sotsiaalmaksu avansilisi makseid näidata oma ettevõtluse kuludes (Maksu- ja Tolliamet, 2016). Füüsilisest isikust ettevõtja maksab sotsiaalmaksu abikaasa eest, kes on kantud maksukohustuslaste registrisse. Füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud arvutama tema ettevõtte tegevuses osaleva abikaasa kohta makstava sotsiaalmaksu, selle üle kandma maksustamisperioodile järgneva kuu kümnendaks kuupäevaks ning esitama samaks kuupäevaks vastava maksudeklaratsiooni. (Sotsiaalmaksuseadus § 6¹, 2016)

Sotsiaalmaksu seadusest tulenevalt füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud maksustamiseperiodi kestel tasuma avansiliste maksetena Maksu- ja Tolliameti pangakontole iga kvartali viimase kuu 15. kuupäevaks jooksva kvartali eest, välja arvatud isik, kes on kogu kvartali jooksul olnud riikliku pensioni saaja või alustab/lõpetab tegevuse kvartali jooksul või tema eest maksab sotsiaalmaksu tööandja või riik. Füüsilisest isikust ettevõtja, kes on teatanud äriregistri pidajale tegevuse peatamisest või ajutise või hooajalise tegevuse algus- ja lõppkuupäeva, maksabavansilisi makseid proportsionaalselt ettevõtlusega tegelemise kuude arvuga. Samal ajal on Maksu- ja Tolliameti kohustuseks arvutada füüsilise isiku tuludeklaratsiooni ning maksukohustuslaste registri andmete alusel juurdemaksmisele kuuluva maksusumma ning väljastada füüsilisest isikust ettevõtjale maksuteate juurdemaksmisele kuuluv maksusumma kohta vähemalt 30 päeva enne maksu tasumise tähtpäeva ning tagastama enammakstud sotsiaalmaksu summa maksustamiseperiodile järgneva aasta 1. oktoobriks füüsilisest isikust ettevõtja poolt maksudeklaratsioonil näidatud pangakontole. (Sotsiaalmaksuseadus § 9, 2016)

Järgmine makse, mida peab maksma füüsilisest isikust ettevõtja, on kogumispensioni makse. FIE-le on see kohustuslik kui ta on liitunud kohustusliku kogumispensioniga või ta on sündinud peale 1983. aasta 1. jaanuari. Maksetasumise perioodiks on kalednriaasta. FIE on kohustatud maksuteatel märgitud tasumisele kuuluva summa kandma Maksu- ja Tolliameti pangakontole hiljemalt 1. oktoobriks. Kohustusliku kogumispensioni makse määr on 2%. (Kogumispensionide seadus § 7-9, 66, 2016) Samuti riik lisab sellele palgalt arvestatava 33% sotsiaalmaksu arvelt4%.

Käibemaksukohustus tekib siis kui füüsilisest isikust ettevõtja maksustatav käive kalendriaasta algusest ületab 16 000 eurot. Sel juhul esitab FIE Maksu- ja Tolliameti avalduse käibemaksukohustuslasena registreerimiseks. Kui FIE maksustatav käive ei ole ületanud 16 000 eurot või kui maksustatavat käivet ei ole veel tekkinud, on FIE-l võimalus end käibemaksukohustuslasena registreerida vabatahtlikult. Käibedeklaratsiooni esitab füüsilisest isikust ettevõtja Maksu- ja Tolliametile järgneva kuu 20. kuupäevaks. (Käibemaksuseadus §19, 2016)

Kokkuvõtvalt selgus, et füüsilisest isikust ettevõtja on raamatupidamis- ja maksukohustuslane. FIE võib pidada kassapõhist või tekkepõhist raamatupidamisarvestust. Füüsilisest isikust ettevõtja peab täitma tuludeklaratsiooni vorm E iga aasta 31. märtsiks. Ettevõtja on kohustatud maksma tulumaksu, sotsiaalmaksu, kogumispensioni makset ja vajadusel käibemaksu. Füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud teostama tulu- ja sotsiaalmaksu avansilisi makseid. Kogumispensioni maks tasustatakse juhul kui FIE liitunud kogumispensioniga või sündinud hiljem kui 1983 aasta. Käibemaksukohustuslaseks peab registreerima kui käive ületab 16 000 eurot. Sõltuvalt tegevusevaldkonnast võivad tekkida muud maksukohustused.

2. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA LÄÄNEMERE PIIRKONNAS

2.1 Füüsilisest isikust ettevõtja

Füüsilisest isikust ettevõtjad on Euroopa Liidus (EL) levinud. FIE võimaldab saada tulu nii iseendale kui ka inimestele keda ta võtab tööle. Samuti füüsilisest isikust ettevõtjad oma tegevusega elandavad riigi majanduskeskkonda ning toovad panuse riigi heaolu kasvule. FIE-d kuuluvad mikroettevõtjate hulka.

Euroopa Liidu eesmärk on muuta tööstus ja ettevõtted konkurentsivõimelisemaks ning soodustada töökohtade loomist ja majanduskasvu, luues ettevõtlussõbraliku keskkonna eelkõige väikeettevõtjatele (ka mikroettevõtjad) ning töötlevale tööstusele. (Euroopa Liit, 2015) Euroopas kokku on 17,82 miljonit mikroettevõtet, mis moodustavad 92% kõigist ettevõtetest ning nad kasutavad 39% töajõudu. (Monkova & Monka, 2014, lk 2)

Füüsilisest isikust ettevõtjat on seotud tööga, st FIE on kutseliselt aktiivne. Seega, füüsilisest isikust ettevõtja on kutselisi oskusi ja harjumusi kasutatav isik tulu saamise eesmärgil, samal ajal ei ole tööline ega avalik-teenistuja. (Schoukens, 2002, lk 216)

Peamiseks põhjuseks, miks inimesed valivad FIE oma äri loomiseks on see, et neile jääb palju iseseisvust. Ettevõtjad ise osustavad kuidas nad teevad oma tööd, millal, kui kaua, kus jne. FIE täidab erinevaid ülesandeid, mis on seotud tema tegevusalaga. Samuti nad loodavad ainult iseenda peale. Vaatamata sellele, et FIE-del on palju positiivseid küljesid, on olemas üks negatiivne külge- sotsiaalsed soodustused. Töövõtjatele tavaliselt sotsiaalset kaitsed tagavad kas riik või tööandja.

Iga liikmesriik reguleerib enda seaduste alusel ettevõtja registreerimise ja tegutsemise korda. Äriühingu ja füüsilisest isikust ettevõtluse asutamisele ei kulu rohkem kui kolm tööpäeva. Kõiki asjaomaseid menetlused peaks olema võimalik teostada ühe haldusasutuse vahendusel. Kõiki registreerimis toiminguid saab teha veebipõhiselt. (Euroopa Liit, 2015)

Ettevõtja peab oma tegevuses järgima eelkõige selle riigi seadusi, kus ta tegutseb. Euroopa Liidus on 28 liikmesriiki, nendest analüüsitakse viis riiki: Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa ja Soome. Valiku põhjuseks on see, et nad asuvad Läänemere piirkonnas.

Tabel 1. Füüsilisest isikust ettevõtja registreerimine Läänemere piirkonnas (Republic of Lithuania Law On Individual Enterprise, 2003; Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, 2016; Komerclikums, 2016; Bolagsverket, 2016; SKS-Kairos GmbH, 2016; Finnish Patent and Registration office, 2016, autori koostatud)

	Leedu	Läti	Rootsi	Saksamaa	Soome
Emakeelne nimi	<i>Individualij-monė</i>	<i>Individuālais-komersants</i>	<i>Enskildnäringsidkare</i>	<i>Einzelunternahmen</i>	<i>Yksityinen-keino- narjoitaja</i>
Register	Juuridiliste-isikute register, Maksuamet	Äriregister, Maksu-ja Tolliamet	Ettevõtete Registriamet, Maksuamet	Äriregister, Maksuamet, Ettevõtetus-amet	Patendi- ja Registri- ameti- äriregister, Maksu- amet
Riigilõiv (euro)	31-57	28,46	97,49-129,99	200-300	110
Registreerimise dokumendid	Kandeavaldus	Kandeavaldus	Kande-avaldus	Notari poolt kinnitatud kandeavaldus	Kande-avaldus, litsentsi- taotlus
Ärinimi	Ees- ja perekonna-nimi	Vabas vormis	Vabas vormis	Ees- ja perekonna-nimi	Vabas vormis
Vastutus	Kogu oma varaga	Kogu omavaraga	Kogu omavaraga	Kogu oma varaga	Kogu oma varaga
Tegevuse lõpetamine ja peatamine	Esitatakse otsus juriidiliste-isikute-registrisse	Esitatakse otsus 15 päeva jooksul ning lõpetamise avaldus	Avaldus	Pole määratud	Esitatakse lõpetamise avaldus Patendi- ja Registri- ameti- äriregistri- sse; Peatamisel Maksu- ametisse

Leedu

Leedus füüsilisest isikust ettevõtjaks peetakse eraõigusliku juriidilist isikut piiramatu vastutusega. Registreerimise protseduur võtab aega umbes kaks nädalat. Riigilõivu summa varieerub 31 eurost - 57 euron. Füüsilisest isikust ettevõtja esitab juriidiliste isikute registrisse kandeavaldust. Juriidiliste isikute register edastab automaatselt dokumendid maksuametisse. Ärinimi peab sisaldama omaniku ees- ja perekonnanime. FIE ärinimi on kaitstud juriidiliste isikute registri poolt kogu ettevõtte tegutsemise aja jooksul. Füüsilisest isikust ettevõtja vastutab kogu oma varaga, nii isikliku kui ka ettevõtte omaga. Kui FIE otsustab lõpetada oma tegevust, siis ettevõtte juhataja teeb otsuse ettevõtte likvideerimisest ja saadab selle juriidiliste isikute registrisse. FIE tegevust reguleerib täies ulatuses nn Leedu Vabariigi eraettevõtete seadus. Tuleb jälgida, et kõik võlgnevused oleksid kustutatud ja muud kohustused täidetud. (Republic of Lithuania Law On Individual Enterprise, 2003)

Läti

Läti äriseadustiku alusel füüsilisest isikust ettevõtja füüsiline isik, kes on ennast registreerinud äriregistris ettevõtjana. Registreerimise kohustus Lätis tekib, kui FIE aastakäive ületab 284 600 eurot või juhul kui füüsilisest isikust ettevõtja on palganud rohkem kui 5 töötajat ja aastakäive majandustegevusest ületab 28 500 eurot. Samuti soovi korral FIE saab end registreerida äriregistris, kui tingimused on täidetud. (Komerclikums, 2003) Registreerimiseks FIE-na esitatakse Lätis kandeavaldus äriregistrisse (vt tabel 1). Samuti tuleb lisata avaldusele ka kinnisvara omaniku nõusoleku tegevuskoha aadressi määramiseks. Nõusolek kinnitab, et omanik annab loa füüsilisest isikust ettevõtjale tegevuseks teatud hoones või korteris (Komerclikums, 2003). Ärinimi võib FIE valida vabas vormis (vt tabel 1). Ettevõtja kasutab ärinime kauba müümisel või teenuste osutamisel. Peale äritegevuse lõpetamist tema ärinimi säilitakse veel kolm aastat äriregistris (Komerclikums, 2016). Avalduse esitamisel tuleb maksta riigilõiv, mille summa on 28,46 eurot (vt tabel 1).

Füüsilisest isikust ettevõtja peab esitama 15 tööpäeva jooksul otsuse ja määrama likvideerija. Esitatud otsuse alusel toimuvad kontrolltoimingud. FIE koos likvideerijaga hindab ettevõtte vara ning koostab likvideerimiseks bilansi. Kui

selgub, et FIE-l on võlgnevused, siis likvideerimisest peab teavitama võlausaldajaid kolme kuu jooksul. Vara läheb võlgnevuste likvideerimisele. Juhul kui seda on piisavalt, siis jääb ülejäänud vara ettevõtjale. FIE esitab lõpetamise avalduse äriregistrisse. (Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, 2016)

Rootsi

Rootsi seadusandlus annab võimaluse luua FIE. Füüsilisest isikust ettevõtja Rootsi mõistes on vähemalt 16 aastane Rootsi identiteeti omav või koordinatsiooni numbriga teovõimeline füüsiline isik, kes soovib alustada oma äritegevust. Oluline on see, et isik ei saa olla pankrotis ja ei ole riigiametnik. Lisaks sellele on ettevõtluse loomine lubatud, kui antud isiku puhul ei kehti keelumärget tegevusele (Bolagsverket, 2016). Ettevõtja vastutab kogu oma varaga. Keskmine registreerimisprotseduuri aeg on 1-2 nädalat. FIE peab end registreerima Ettevõtete Registriametis. Ta esitab avaldust, kas paber kandjal või veebikeskkonna kaudu. Riigilõivu summa on 129,99 eurot ehk 1200 SEK ning interneti teel see maksab 97,49 eurot ehk 900 SEK. Füüsilisest isikust ettevõtja peab end registreerima Rootsi Maksuametis (vt. tabel 1). Ärinime võib registreerida Ettevõtete Registriametis, kuid see ei ole kohustuslik, aga see annab võimaluse tegutseda teatud piirkonnas unikaalse nime all. FIE lõpetamisel tuleb esitada avaldus Ettevõtete Registriametisse, kes omakorda teavitab ka FIE Maksuametit lõpetamisest (vt tabel 1).

Saksamaa

Saksamaal on FIE on täisühingu tüüp. Saksamaal võib olla füüsilisest isikust ettevõtjaks, iga teovõimeline füüsiline isik. Registreerimine toimub äriregistri kaudu. Selleks peab ta esitama täidetud avaldust, mis on notari poolt kinnitatud. Riigilõivu summa on keskmiselt 200- 300 eurot (vt tabel 1). Äriregister saadab koopia registreerimisest automaatselt edasi maksuametile, tööstus- ja kaubanduskojale, kutsekojale ja käsitööstuskojale. Liikmelisus tööstus- ja kaubanduskojas on Saksamaal kohustuslik. Ärinime ja kaubamärgi kaitse on Saksamaal kohustuslik. Selleks, et kaitsta oma kaubamärgi, registreerib ettevõtja seda kaubamärgiregistris ja teised ettevõtjad ei saa kasutada sama kaubamärki, kauba müümisel või teenuste osutamisel. Olemas on ajalised piirangud. Kaitset

antakse kaubamärgile kümneks aastaks. Registreerimise eest makstakse riigilõiv 300 euro ulatuses (vt tabel 1). See tagab, et tegevusevaldkonnas või kohaliku kohtu piirkonnas ei saa kasutada sarnast nime teine ettevõtja. Nimede olemust kontrollib kaubanduse- ja tööstuskoda. Ärinimi sisaldab ees- ja perekonnanime. Ärinime kaitse kehtib nii registreerimise ajal, kui ka tegutsemise ajal, juhul kui füüsilisest isikust ettevõtja ei ole registreerunud kohalikus äriregistris. Oma tegevuse lõpetamisel füüsilisest isikust ettevõtja esitab avalduse äriregistrisse. (SKS-Kairos GmbH, 2016)

Soome

Soomes FIE mõiste defineeritakse kui eraettevõtja, kes tegusteb üksi ja tal ei ole alluvuses töötajaid (Sarpe & Neculita, 2009). Kui füüsilisest isikust ettevõtja tahab alustada oma tegevust Soomes on tal vaja otsustada, mis tegevusalal ta hakkab tegutsema ja kas see ala nõuab litsentsi või mitte; kas see on talle püsivaks tegevuskohaks. Kui vähemalt üks eeltoodud punktidest täidetakse, siis on FIE kohustatud registreerima end Patendi- ja Registriameti äriregistris. Muudel juhtudel ettevõtja soovi korral võib end registreerida samuti Patendi- ja Registriameti äriregistris. Füüsilisest isikust ettevõtjana, võib ilma tegevusloata tegutseda füüsiline isik, kes on Euroopa Liidu liikmesriigi või Euroopa Majandusruumi resident. (Välisministeerium, 2011) Soomes füüsilisest isikust ettevõtja esitab kandeavalduse Patendi- ja Registriameti äriregistrisse. Riigilõivu suurus on 110 eurot. Registriametis ei pea oma tegevust registreerima talupidajad ja kalastajad. Maksuametis saab end registreerida paralleelselt äriregistriga. Ärinime määrab FIE ise, kuid see ei ole kohustuslik. FIE lõpetades tuleb teavitada Patendi- ja Registriameti äriregistrit. Kui tegevust peatatakse, siis sellest ei pea teavitama äriregistrit, vaid teavitatakse maksuametit avaldusevormi alusel (vt tabel 1). Kui ettevõtte on lõpetanud tegevuse, siis kohe lõpeb ka selle majandusüksuse nime kaitse Patendi- ja Registriameti äriregistris. Samuti FIE kustutakse automaatselt, kui tema tegevuse kohta ei ole tulnud mingit informatsiooni kümme aasta jooksul. Enne seda äriregister saadab päringut, nii maksuametisse kui ka FIE-le (Finnish Patent and Registration office, 2016). Teiste liikmesriikide kodanikel on võimalus alustada oma tegevust Läänemere

piirkonna riikides. Kui näiteks Eesti resident soovib Rootsis alustada FIE tegevust, siis tal peab olema esindaja, kes omab Rootsi kodakondsust, et esindada Eesti residentide Rootsis. Lätis ja Leedus, võivad teiste liikmesriikide kodanikud vabalt tegeleda ettevõtlusega.

Läänemere piirkonda kuulub lisaks analüüsitud riikidele ka Eesti. Seetõttu esitatakse võrdlusanalüüs kõigi kuue riigi osas FIE-ks registreerimise kohta. Kõikides analüüsitud Läänemere riikides (v.a Läti) peab füüsilisest isikust ettevõtja tegevuse registreerima äriregistris. Lätis peab registreerima äriregistris vaid siis, kui saavutatakse nõutav aastakäive. Eestis (vt alapeatükk 1.1) on madalaim riigilõivu summa (13) registreerimisel. Teistes riikides väikseim Lätis (28,46) ja kõrgeim Saksamaal (200-300). Kõikides analüüsitud riikides tuleb registreerimiseks esitada kandeavaldus, Soomes lisaks litsentsitaotlus. Vaid Eestis ja Saksamaal peab paber kandjal esitatud taotlus olema notariaalselt kinnitatud. Leedus ja Saksamaal sarnaselt Eestiga peab FIE ärinimi sisaldama isiku ees- ja perekonnanime. Teistes riikides võib FIE valida endale sobiva ärinime. Kõikides riikides vastutavad FIE-d 100% isikliku varaga. Kui füüsilisest isikust ettevõtja lõpetab või peatab oma tegevuse, siis teeb ta seda äriregistris, Soomes tuleb tegevuse peatamisest teavitada vaid maksuametit.

Kokkuvõtteks selgus, et füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimine ei ole keeruline, kuid mõnedes riikides on nõudeid enam. Läänemeriikides on lihtsam registreerida füüsilisest isikust ettevõtjaks on Rootsis. Kõige suurem riigilõivu määr on Saksamaal, samuti registreerimis protseduur on mahukas ja keeruline. Kõikides Läänemere riikides füüsilisest isikust ettevõtjad vastutavad oma tegevuse eest kogu oma varaga. Lisaks ei teki probleeme teiste liikmesriikide kodanikel, kui nad soovivad alustada oma tegevust ühes nendest riikidest.

2.2 Füüsilisest isikust ettevõtja kohustuste erisus

Kõikides Läänemere riikides tuleb FIE täita temale õigusaktidest sätestatud kohustused. Registreerides end äriregistris muutub ta koheselt maksukohustuslaseks. Sõltuvalt FIE tegevusvaldkonnast võivad tekkida teised maksukohustused.

Pärast tegevuse alustamist ettevõtjal tekib kohealt raamatupidamiskohustus. Sõltumata suurusest peavad Euroopa Liidus ettevõtlusega tegelevad piiratud vastutusega äriühingud, ette valmistama teatud finantsaruanded ning esitama need asjaomasele riiklikule äriregistrile. Kuid samas, füüsilisest isikust ettevõtja suhtes mõned EL-i eeskirju ei kohaldata. FIE peab järgima eeskirju, mis on kehtestatud individuaalselt liikmesriigis, kus FIE peab oma tegevust. (Euroopa Liit, 2015)

Kuna füüsilisest isikust ettevõtja on raamatupidamiskohustuslane siis seda reguleerib Euroopa Liidu Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2013/34/EU. Õigusnorm sätestab, et aruandeaasta finantsaruandeid tuleb koostama usaldusväärsetel alustel ja need peavad andma õiget ülevaadet ettevõtja varast, kohustustest, finantsseisundist ja kasumi või kahjumi kohta. (Euroopa Liidu Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2013/34/EU, 2013)

Analüüsis on kasutatud Läänemere piirkonna liikmesriikide raamatupidamise andmed, selleks et leida sarnasusi ja erinevusi liikmesriikidega ning võrrelda Eesti FIE aruandekohustusega.

Leedu

Leedus FIE saab valida mis arvestusprintsipi kasutada- kas kassapõhist või tekkepõhist. Tegevuse alustamiseks füüsilisest isikust ettevõtjal omakapitali nõue puudub. Majandusaasta pikkus on 12 kuud. Võib olla lühem või pikem kui 12 kuud, kuid ei tohi ületada 18 kuud. Raamatupidamis registriks on päevaraamat, kuhu fikseeritakse kõik majandustehingud nende kronoloogilises järjekorras. Märgistatakse tehingu kuupäeva, osalejate andmeid, tehingu kirjeldus ning järjekorranumber. Tekkepõhisel raamatupidamisel teiseks registriks on pearaamat. Dokumendid säilitatakse 15 aastat. Kogu oma tegevuse, raamatupidamise eest vastutab FIE.

Tabel 2. Füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamine Läänemere riikides. (Kirjanpitolaki, 1997; Par grāmatvedību, 2016; SKS-Kairos GmbH, 2016, autori koostatud)

	Leedu	Läti	Rootsi	Saksamaa	Soome
Meetod	Kassapõhine ja tekkepõhine	Kassapõhine ja tekkepõhine	Kassapõhine	Kassapõhine	Kassapõhine ja tekkepõhine
Majandusaasta	12 kuud	12 kuud	12 kuud	12 kuud	12 kuud
Register	Päevaraamat ja pearaamat	Päevaraamat ja pearaamat	Päevaraamat	Päevaraamat	Päevaraamat ja pearaamat
Dokumentid esäilitusaeg	15 aastat	10 ja 5 aastat	7 aastat	10 aastat	10 aastat
Vastutus	FIE	FIE raamatupidaja	FIE	FIE	FIE Raamatupidaja
Omakapitali nõue	Puudub	Puudub	Puudub	Puudub	Puudub

Läti

Lätis FIE kasutab kassapõhist raamatupidamist sel juhul kui eelmise perioodi käive ei ületanud 300 000 eurot (Par grāmatvedību, 1992). Ülejaanudel juhtudel kasutatakse tekkepõhine raamatupidamine. Majandusaasta pikkus on 12 kuud. Peamisteks registriteks on päeva- ja pearaamat. Algdokumente on kaks liiki: välised ja sisesed. Välise alusdokumendina peetakse koostatud dokument teise ettevõtte poolt. Välise algdokument on olulisem kui ettevõtte sisene alusdokument. Kõik muud tõendavad dokumendid tuleb pidada ettevõtte siseseks alusdokumentideks. Dokumendid säilitatakse nii paber kandjal, kui ka elektroonilisel kujul. Nende loetavus peab olema tagatud kogu säilitusaja jooksul. Füüsilisest isikust ettevõtja tegevuse lõpetamise pärast antakse üle need dokumendid, turvaliseks säilitamiseks (Par grāmatvedību, 1992). Lätis algdokumendid, raamatupidamise- ja aastaaruanded, inventeerimise nimekirjad ja päevaraamatud säilitatakse 10 aastat, muud ettevõtlusega seotud dokumendid 5 aastat. Elektroonilisel kujul salvestatud dokumendid säilitatakse 10 aastat.

Ettevõtluse eest vastutavad FIE ja tema raamatupidaja. Selleks et luua oma ettevõtte Lätis kapitalinõue puudub.

Rootsi

Rootsis füüsilisest isikust ettevõtja kasutab kassapõhist arvestusprintsipi. Majandusaasta pikkus on 12 kuud. Raamatupidamise registriks on päevaraamat. Kõik seotud ettevõtlusega dokumendid FIE on kohustatud säilitama seitsme aasta jooksul. Kogu vastutus ettevõtlusel on FIE-l. Omakapitali nõue puudub. (vt tabel 2)

Saksamaa

Saksamaal FIE kasutab kassapõhist arvestusprintsipi, mille peamiseks registriks on päevaraamat. Kõik majandustehingud märgistatakse päevaraamatus koos käibemaksuga. Ametiauto kasutamise kulud, maksuvaba ettevõtlustulu, põhivara müük ja maha võtmine ettevõtte arvelt- kõik see peab olema märgitud ka päevaraamatus. Samuti fikseeritakse kauba, materjalide ja toorainete ost, hoone ja vajaliku tehnika rendi kulud, amortisatsioon. Päevaraamatut, füüsilisest isikust ettevõtja, peab täitma iga kuu. (SKS-Kairos GmbH, 2016) Iga majandustehing peab olema tõestatud algdokumentiga, mis tõestab majandustehingu toimumist. Majandusaasta pikkus on 12 kuud. Saksamaal ettevõtte dokumendid säilitatakse 10 aastat. Kõik vastutus on FIE-l. Omakapitali nõue puudub. (vt tabel 2)

Soome

Füüsilisest isikust ettevõtja kasutab kassapõhist arvestusprintsipi juhul kui eelmise perioodi käive ei ületa 100 000 eurot ja kui puhaskasum ei ületa 200 000 eurot (Kirjanpitolaki, 2016). Raamatupidamise registriks on päevaraamat. Soome füüsilisest isikust ettevõtjad peavad säilitama dokumente kuus aastat (Kirjanpitolaki, 1997). Kogu raamatupidamise vastutab FIE raamatupidaja (vt tabel 2). Omakapitali nõue puudub.

Läänemere piirkonda kuulub lisaks analüüsitud riikidele ka Eesti. Seetõttu esitatakse võrdlusanalüüs kõigi kuue riigi osas FIE raamatupidamise kohta. Osa riikides FIE ise otsustab, kas tema raamatupidamine on tekkepõhine või kassapõhine. Lätis FIE kasutab kassapõhist raamatupidamist ainult sel juhul kui

eelmise perioodi käive ei ületanud 300 000 eurot. Soomes on see piirmäär 100 000 eurot ja kui puhaskasum ei ületa 200 000 eurot. Kõikides liikmesriikides majandusaasta pikkus on 12 kuud. Võib olla lühem või pikem kui 12 kuud, kuid ei tohi ületada 18 kuud. Tegevuse alustamiseks füüsilisest isikust ettevõtjal puudub omakapitali nõue kõikides analüüsitud liikmesriikides. Raamatupidamise registriks on päevaraamat, tekkepõhisel raamatupidamisel ka pearaamat. Füüsilisest isikust ettevõtjal nii Eestis kui ka teistes liikmesriikides puudub omakapitali nõue. Eestis FIE on kohustatud säilitama kõik dokumendid 7 aastat, samamoodi nagu Rootsis. Üldine reegel kõikidele analüüsitud riikidele-raamatupidamise dokumendid ja registrid peavad olema korralikud, loetavad ja kättesaadavad igal ajal.

Peale füüsilisest isikust ettevõtjana registreerimist ja tegevuse alustamist ettevõtjale tekib lisaks raamatupidamise kohustusele maksukohustus. See tähendab, et oma tegevuses FIE peab maksma maksud. Sõltuvalt tegevusalast võivad tekkida ka teised maksukohustused. Eestis FIE maksab tulu-, sotsiaal- ja käibemaksu. Vaatamata kehtivatele Euroopa Liidu õigusnormidele ja määrustele, mis reguleerivad maksukohustuse korda, liikmesriigid võivad kehtestada oma seadused. See tähendab, et kui, näiteks, Eesti Vabariigi resident soovib pidada oma ettevõtlust EL-i liikmesriigis, siis tal on kohustus järgida selle riigi seadust.

Tabelisse 3 (vt lisa 3) on koondatud Läänemere piirkonna liikmesriikide maksukohustused, andmetest selguvad sarnasused ja erisused.

Leedu

Leedus on proportsionaalne tulumaks. Maksumäär on 15%, kuid on võimalik teatud tingimustel rakendada soodsamat 5% maksumäära. Tulumaksu deklareeritakse iga kuu. Väljamakseid tehakse järgmise kuu 15. kuupäevaks. Tulumaksuvaba miinimum on 1750 eurot (Republic Of Lithuania Law On Income Tax Of Individuals, 2002). Leedus füüsilisest isikust ettevõtjale on tagatud ainult pensionikindlustus. Iga kuu FIE arvutab ja maksab 28,5% pensionikindlustuse maksu, mis tuleneb tema 50% saadud tulust. Kuid kõik maksud peavad olema tasutud hiljemalt järgneva aasta 1 maiks. Samuti need summad võib arvutada ise ja maksta avansilaselt (Valstybinė mokesčių inspekcija, 2015). Käibemaksu määr

Leedus on 5%, 9% ja 21% (vt tabel 3). Füüsilisest isikust ettevõtja peab end registreerima käibemaksudokumentatsioonil juhul, kui tema aastakäive ületab 45 000 eurot. Käibemaksu perioodiks on kalendrikuu või pool aastat. Deklareerida FIE peab hiljemalt, kui 25 päeva jooksul maksuperioodi lõppedes. Makstakse sama tingimustel. Kui FIE lõpetas oma tegevust peab esitama deklaratsiooni ja maksuma hiljemalt, kui 20 päeva pärast juriidiliste isikute registrist kustutamist (Valstybinė mokesčių inspekcija, 2016). Kui FIE palkab töölisi siis tal on kohustus maksta sotsiaalmaksu 24,09% määraga ja tulumaksu 23% määraga (vt tabel 3).

Läti

Lätis tulumaks on proportsionaalne. Tulumaksu määr on 23%. Tulumaksuvaba miinimum on 75 eurot. FIE deklareerib ja maksab tulumaksu üks kord aastas. Need füüsilisest isikust ettevõtjad, kellel aastakäive on vähem kui 14 229 eurot, võivad valida fikseeritud tulumaksumääraks 5%. Tulumaksu deklaratsiooni esitatakse perioodil 1.märtsist kuni 1.juuni (Investment and Development Agency of Latvia, 2016). Sotsiaalmaksu, füüsilisest isikust ettevõtja jaoks määraks on 30,58% ja nendele kellel on õigus saada vanaduspensioni, määr on 28,21%. Sotsiaalmaks arvutatakse ettevõtte tulust. Sotsiaalmaks FIE-le on kohustuslik. Füüsilisest isikust ettevõtja deklareerib ja maksab sotsiaalmaksu iga kuu (Valsts ieņēmumu dienests, 2016). Käibemaksudokumentatsioonil FIE registreerib ennast, kui tema aastakäive ületab 50 000 eurot. Seega FIE-l on mitu võimalust millal maksta käibemaksu- kas kord kvartalis või kord kuus. Üks kord kvartalis väljamaksete tegemine on lubatud sellel juhul, kui FIE eelmise aasta käive on rohkem kui 14 228,72 eurot, kuid ei ületa 50 000 eurot. Samuti on võimalik ka deklareerida käibemaksu 1 kord poolaastas, juhul kui aastakäive ei ületa 14 228,72 eurot (Valsts ieņēmumu dienests, 2015).

Rootsi

Rootsis tulumaks on proportsionaalne. Tulumaksu määr on 26,3%. Järgmisel aastal arvutatakse see ümber sõltuvalt FIE saadud tuludest ja kuludest, mis olid eelmsel aastal. Sotsiaalse maksu määr on 31,42%. Sotsiaalne maks Rootsis füüsilisest isikust ettevõtjale on kohustuslik. Pensionikindlustuse makse määr on

7% ja see on kohustuslik FIE-le. Rootsis sõltumata aastakäivest FIE on kohustatud ennast registreerima käibemaksudokumentatsiooniliseks kas riigi või kohalikus maksuametis. Kui füüsilisest isikust ettevõtja aastakäive on aruandeaastal üle 1 miljoni SEK-i, siis tuleb lisaks tulumaksudeklaratsioonile esitada eraldi käibemaksudeklaratsioon ning maksta igakuised arvestuslike maksed kohaliku maksuametisse. Kui käive aruandeaastal ei ületa 1 miljonit SEK-i, siis võib käibemaksu deklareerida tulumaksudeklaratsioonis ning teha igakuised esialgsed maksed kohaliku maksuametisse. (Skatteverket, 2016)

Saksamaa

Saksamaal tulumaks on progressiivne. Progressiivse tulumaksu alammäär algab 14% ja seda rakendatakse juhul kui ületatakse aastas tulumaksuvaba miinimumi (8472 eurot). Maksumäär tõuseb progressiivselt kuni 42% (aasta sissetulek 52881 eurot). Kõrgeim määr 45% rakendatakse siis kui aastatuleku summa ületab 25 0731 eurot (Bundeszentralamt für Steuern, 2014). Makstakse avansilised maksed iga kvartali alguses 10-dal kuupäeval. Lisaks tulumaksule FIE peab maksma nn solidaarsuse maksu. Määr on 5,5%, mis moodustab kas ettevõtte tulumaksu või üksikisikust määrast (vt tabel 3). Samuti füüsilisest isikust ettevõtja maksab ettevõtlusmaksu. Seda maksavad FIE-d kohalikele omavalitsustele, kui nende asukoht on Saksamaal. Iga kohalik omavalitsus kehtestab iseseisvalt maksumäära. Minimaalne on 7% ja maksimaalne 17%. Käibemaksu ehk föderaalne tarbimismaksu määrad on 7% ja 19%. Sõltuvalt ettevõtte käivest füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud esitama andmeid, kas iga kuu või iga kvartal. Maksud arvutatakse järgmise kuu 10. kuupäeval (Bundeszentralamt für Steuern, 2014). Maksude arvutused ja deklareerimine toimub järgneva aasta 31. maiks. Kui FIE Saksamaal on tööandja, siis ta peab maksma palgamaksu, mis võetakse igakordse palgast, mahaarvatise teel (Bundeszentralamt für Steuern, 2014). Sotsiaalmaksu ja sotsiaalkaitset, ei hõlma kohustuslikud sotsiaalkindlustus süsteemid füüsilisest isikust ettevõtjaid. FIE-d saavad vabatahtlikult liituda sotsiaalkindlustus süsteemiga, mis tegelikult on kallis. Üldjuhul neil ei ole pensionikindlustust. Enamus neist on liitunud pensionifondiga. Iga elukutse jaoks on oma pensionifond, igas Saksamaa liitriigis. (Lembke, et al., 2014)

Soome

Soome füüsilisest isikust ettevõtja tulumaks on proportsionaalne. FIE tulumaksu määr on 30%, kui tema aastakäive ületab 30 000 eurot, siis määr on 34% (Veroskatt, 2016). Sotsiaalmaksu määr on 2,12% (vt tabel 3). See katab vaid haiguskindlustuse ning sellele lisaks on eraldi vaja maksta mitmed kindlustusmaksed. Käibemaksukohustuslaseks FIE registreerib end, kui tema aastakäive ületab 10 000 eurot. Maksumäärad on 10%, 14% ja 24% (vt tabel 3). Füüsilisest isikust ettevõtja võib valida kuidas täita käibemaksu kohustust, kas iga kuu, iga kvartal või iga poolaasta. Kui füüsilisest isikust ettevõtja võtab tööle töötajat, siis nagu tööandja on ta kohustatud maksma töötuskindlustuse maks 1-3,9%, pensionikindlustuse maks- 18% ning elukindlustuse makset (vt tabel 3).

Liikmesriikide maksusüsteemid on erinevad. Lätis ja Leedus on kergem maksusüsteem, füüsilisest isikust ettevõtjale. Saksamaal on mahukas maksusüsteem, sarnaselt raamatupidamise ja registreerimise protseduuriga. Võrreldes teiste liikmesriikidega füüsilisest isikust ettevõtja Rootsis maksab tulumaksu ette jooksva aastal prognoositava tulu põhjal. Saksamaal on tulumaks progressiivne. Eestis (vt alapeatükk 1.2), Lätis, Leedus, Rootsis ja Soomes on see proportsionaalne ning maksumäärad fikseeritud. Samamoodi nagu Leedus ja Lätis maksuarvestus toimub saadud tulu põhjal. Eestis FIE on kohustatud teha kolm korda aastas avansilased maksed sotsiaal- ja tulumaksud. Saksamaal füüsilisest isikust ettevõtjale on kohustuslikud ainult tulumaksu avansilased maksed. Eestis maksab FIE tööandjana tulumaksu, sotsiaalmaksu, pensionikindlustus- ning töötuskindlustusmaksu. Võrreldes Saksamaaga, seal füüsilisest isikust ettevõtja maksab ainult palgamaksu. Nii Leedus kui ka Eestis makstakse kogumispensioni makse ja see on kohustuslik. Soome käibemaksu deklareerimine ja maksustamine on sarnane Leeduga. Tulenevalt läbiviidud analüüsist soovitatakse luua ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus.

Kokkuvõtvalt saab järeldada seda, et raamatupidamis- ja maksukohustused füüsilisest isikust ettevõtjatele erinevad liikmesriigiti. Osades riikides raamatupidamis- ja maksukohustused on keerulised ja mahukad. Analüüsitud andmetest tuleneb, et füüsilisest isikust ettevõtjate raamatupidamine toimub

sarnaselt kõigis kuues riigis. Üldjuhul on majandusaasta pikkus 12 kuud. Liikmesriikide maksusüsteemid on erinevad. Lätis ja Leedus on ühiselt arusaadav maksusüsteem füüsilisest isikust ettevõtjale. Rootsis maksusüsteem on keeruline, mahukas ja FIE-na olles, parem oleks, leida eraldi välja õpetatud raamatupidaja, kes tegeleks kohustustega. Saksamaal on mahukas maksusüsteem samamoodi nagu raamatupidamine ja registreerimise protseduur. Peamiseks erisuseks liikmesriikides on tulumaksu arvutamine ja maksumäärad.

KOKKUVÕTE

Füüsilisest isikust ettevõtja on levinud nii Eestis kui ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. FIE loob uue töökoha ja arendab majandust. Seetõttu väikeettevõtlusega arendatakse riigi majanduskeskkonda.

Teema aktuaalsus seisnes selles, et ettevõtlusstrateegiast 2014-2020 nähtub ettevõtlusaktiivsuse tõstmise vajadus sh füüsilisest isikust ettevõtjate aktiivsus. Uudsus põhines selles, et selgitati välja Läänemere piirkonna Euroopa Liidu liikmesriikides (Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa ja Soome) füüsilisest isikust ettevõtja alustamise võimalused, aruande- ja maksukohustus.

Probleem oli selles, et puudub ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus ning ettevõtjad ei saa ettevõtlustegevust aktiveerida. FIE peab teadma, mis võib takistada tema tegevust teises riigis ja millised on liikmesriikides maksukohustused.

Lõputöö eesmärk oli võrrelda füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimist ja aruandekohustust Euroopa Liidu Läänemere piirkonnas. Eesmärk täideti uurimisülesannetega.

Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimisest Eestis. Sellest lähtuvalt on selge, et füüsilisest isikust ettevõtja oma tegevuses ise otsustab kuidas, kellele, kus ja millal ta oma teenust osutab. FIE pakub kaupa või teenuseid oma nimel (iseseisvalt) teistele isikutele. Registreerimise protsess on lihtne: on vaja esitada taotluse äriregistrisse ja valida sobiva tegevusvaldkonna. Füüsilisest isikust ettevõtjal on riskid ettevõtlustegevuses, kuna ta vastutab kogu oma varaga, nii isiklikku kui ka ettevõtluses kasutatavaga.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade, füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamis- ja maksukohustusest Eestis. FIE võib pidada kassapõhist raamatupidamis arvestust. Ettevõtja on kohustatud maksma tulumaksu, sotsiaalmaksu, kogumispensioni makset ja vajadusel käibemaksu. Füüsilisest

isikust ettevõtja on kohustatud teostama tulu- ja sotsiaalmaksu avansilased makseid. Käibemaksukohustuslaseks peab hakkama siis kui aastakäive ületab 16 000 eurot.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida füüsilisest isikust ettevõtja mõiste ja registreerimise nõudeid Läänemere piirkonna riikides. Füüsilisest isikust ettevõtja registreerimine ei ole raske, vaid mõnedes riikides on nõudeid enam kui Eestis. Analüüsist selgus, et kõige lihtsam on registreerida füüsilisest isikust ettevõtjaks Rootsis ja Eestis. Saksamaal on registreerimisprotseduur mahukas. Kõikides Läänemere riikides füüsilisest isikust ettevõtjad vastutavad oma tegevuse eest isikliku varaga.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamis- ja maksukohustuse erisusi Läänemere piirkonna riikides. Selgus, et raamatupidamis- ja maksukohustused erinevad riikide lõikes. FIE-d kasutavad peamiselt kassapõhist arvestusprintsipi. Soomes, Lätis ja Leedus erandjuhtudel kasutatakse tekkepõhist raamatupidamise arvestusprintsipi. Lätis ja Leedus on üheselt arusaadav maksusüsteem füüsilisest isikust ettevõtjale. Rootsis maksusüsteem on keeruline, mahukas ja FIE-na olles parem oleks leida eraldi välja õpetatud raamatupidaja, kes tegeleks kohustuste arvestusega. Saksamaal on mahukas maksusüsteem samamoodi nagu raamatupidamise ja registreerimise protseduur. Eestis, Lätis, Leedus, Rootsis ja Soomes on see proportsionaalne FIE-le ning maksumäärad fikseeritud. Tulenevalt läbiviidud analüüsist soovitatakse luua ühtne ülevaade füüsilisest isikust ettevõtjaks registreerimise kohta Euroopa Liidus.

Järgmistele uurijatele soovitatakse võrrelda Euroopa Liidu üleselt füüsilisest isikust ettevõtjale kehtestatud maksukohustust.

РЕЗЮМЕ

Индивидуальный предприниматель довольно распространенная форма предпринимательства, как в Эстонии, так и в Европейском союзе. Индивидуальный предприниматель благодаря своей деятельности создает новые рабочие места и развивает экономику. Таким образом, можно сказать, что малое предпринимательство развивает экономическую среду государства.

Тема дипломной работы «Регистрация и налоговые обязанности индивидуального предпринимателя в европейских странах Балтийского моря». Дипломная работа состоит из 41 страницы. В дипломной работе было использовано 46 источников. Дипломная работа написана на эстонском языке.

Тема данной работы актуальна тем, что разработанная стратегия по развитию предпринимательства в Эстонии в период 2014-2020 показывает, что есть необходимость увеличения активности предпринимательства, в том числе и индивидуального предпринимательства. Недостаточные знания о регистрации индивидуального предпринимательства в государствах-участниках препятствуют расширению деятельности.

Проблемой данной работы является отсутствие общего обзора о регистрации индивидуального предпринимательства в Европейском союзе и по этой причине предприниматели не могут начать свою деятельность в государствах-участниках. Индивидуальный предприниматель должен знать, то может затормозить его деятельность и какие налоговые обязанности его ждут в этих странах.

Целью дипломной работы является сравнение условий регистрации и налоговых обязанностей индивидуального предпринимателя в европейских странах Балтийского моря. Цель дипломной работы достигнута через поставленные исследовательские задачи.

Исходя из изложенных в дипломной работе данных, можно сделать вывод, что существует необходимость создания общей информативной базы, которая бы смогла внести вклад в развитие индивидуального предпринимательства странах Европейского союза. Опираясь на проведенный анализ, можно утверждать, что между государствами-участниками существуют большие различия в налоговой сфере, различаются условия регистрации предпринимательства, что вызывает трудности среди людей, желающих начать свое дело в качестве индивидуального предпринимателя.

Данная дипломная работа имеет практическую ценность, так как результаты дипломной работы могут использовать индивидуальные предприниматели, как уже существующие, так и те, кто только собирается создать свое предприятие и развивать его в других государствах Европейского союза для развития своего бизнеса за пределами своей страны. Также, зная основные требования, связанные с деятельностью в европейских странах Балтийского моря, индивидуальные предприниматели смогут ознакомиться с требованиями и решить, есть ли необходимость и возможность развить свой бизнес в этих странах и какие трудности их могут там ожидать.

В дальнейшем рекомендуется проанализировать и изучить налоговые обязанности для индивидуальных предпринимателей в европейских странах Балтийского моря.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Arrak, A., Eamets, R., Karm, T., Mets, T., Omel, R., Rand, R., Trasberg, V., Vigla, H., Vörklaev, E., 2002. *Majanduse ABC*. Tartu: Avatar.
2. Bolagsverket, 2016. *Enskild näringsidkare*. [Võrgumaterjal]
<http://www.bolagsverket.se/ff/foretagsformer/enskild>
[Kasutatud 14 veebruar 2016].
3. Bundeszentralamt für Steuern, 2014. *Employer obligations*. [Võrgumaterjal]
http://www.steuerliches-info-center.de/EN/SteuerrechtFuerInvestoren/Allgemeine_Informationen/Arbeitgeberpflichten/Arbeitgeberpflichten_node.html
[Kasutatud 25 veebruar 2016].
4. Bundeszentralamt für Steuern, 2014. *Tax obligations*. [Võrgumaterjal]
http://www.steuerliches-info-center.de/EN/SteuerrechtFuerInvestoren/Allgemeine_Informationen/Erklaerungspflichten/erklaerungspflichten_node.html
[Kasutatud 25 veebruar 2016]
5. Bundeszentralamt für Steuern, 2014. *Tax rates*. [Võrgumaterjal]
Available at: http://www.steuerliches-info-center.de/EN/SteuerrechtFuerInvestoren/Person_Inland/Einkommensteuer/Steuertarif/steuertarif_node.html
[Kasutatud 25 veebruar 2016].
6. *Euroopa Liidu Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2013/34/EU* (2013) Euroopa Liit.
7. Euroopa Liit, 2015. *Alustamine ja kasv*. [Võrgumaterjal]
http://europa.eu/youreurope/business/start-grow/annual-accounts/index_et.htm
[Kasutatud 28 november 2015]
8. Euroopa Liit, 2015. *Ettevõtlus*. [Võrgumaterjal]
http://europa.eu/pol/enter/index_et.htm[Kasutatud 25 november 2015].

9. Finnish Patent and Registration office, 2016. *Close down a business*. [Võrgumaterjal] <https://www.prh.fi/en/kaupparekisteri/lopettaminen/yeh.html>[Kasutatud 10 märts 2016].
10. Investment and Development Agency of Latvia, 2016. *Taxation*. [Võrgumaterjal] <http://www.liaa.gov.lv/trade/market-entry/taxation> [Kasutatud 7 märts 2016].
11. *Käibemaksuseadus* (2016) Riigiteataja.
12. Kärсна, O., 2007. *Füüsilisest isikust ettevõtja käsiraamat*. Tallinn: Ilo.
13. Kärсна, O., 2009. *Pisiettevõtja käsiraamat*. Tallinn: Ilo.
14. *Kirjanpitolaki* (2016) Oikeusministeriön.
15. Kirsipuu, M., 2006. *Füüsilisest isikust ettevõtjate rollist Eesti majanduses ja nende tegevuse reguleerimine*. Pärnu, Mattimar OÜ.
16. Kirsipuu, M., 2013. Family and Non-Family Business Differences in Estonia. In: S. Mäeltsemees, M. Raudjärv & J. Reiljan, eds. *Estnische Gespräche Über Wirtschaftspolitik Wirtschaftspolitische Theorie und Praxis in der Europäischen Union*. Berlin* Tallinn: Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar, pp. 58-73.
17. *Kogumispensionide seadus* (2016) Riigiteataja.
18. *Komerclikums* (2003) Latvijas Republikas Tiesību Akti.
19. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, 2016. *Kā reģistrēt uzņēmumu?*. [Võrgumaterjal] <http://www.ur.gov.lv/uznemumi.html> [Kasutatud 14 märts 2016].
20. Lembke, U. et al., 2014. *Gender Equality Law in 33 European Countries: How are EU rules transposed into national law?*. Germany, European Union.
21. Maksu- ja Tolliamet, 2016. *FIE ABC*. [Võrgumaterjal] <https://www.emta.ee/et/ariklient/registreerimine-ettevotlus/fuusilisest-isikust-ettevotjale/fie-abc>[Kasutatud 15 veebruar 2016].
22. *Maksukorralduse seadus* (2016) Riigiteataja.
23. Monkova, K. & Monka, P., 2014. Newly Developed Software Application for Multiple Access Process Planning. *Advances in Mechanical Engineering*, Issue 6, pp. 1-15.
24. *Par grāmatvedību* (2016) Latvijas Republikas Tiesību Akti.

25. *Raamatupidamise seadus* (2016) Riigiteataja.
26. *Ravikindlustuse seadus* (2016) Riigiteataja.
27. Registrate ja Infosüsteemide Keskus, 2016. *Statistika*. [Võrgumaterjal]
<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika> [Kasutatud 28 märts 2016].
28. *Republic of Lithuania Law On Individual Enterprise* (2016) Lietuvos Respublikos Seimas.
29. Sarpe, D. & Neculita, M., 2009. "Self-Employment" Phenomenon: The Situation In. *Economic Integration, Competition and Cooperation*, Issue 7, p. 11. Leitud: SSRN eLibrary
30. Schoukens, P., 2002. *The Social Security Systems For Self-Employed People In The Applicant Eu-Countries Of Central And Eastern Europe..* 5 ed. Anrwerp, Oxford, New York: Intersentia.
31. Skatteverket, 2016. *Declaring taxes- Businesses*. [Võrgumaterjal]
<http://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandesandemployers/declaringtaxesbusinesses.4.12815e4f14a62bc048f522a.html> [Kasutatud 5 jaanuar 2016].
32. SKS-Kairos GmbH, 2016. *Buchführung nach der EÜR - Einnahmen Überschuss Rechnung*. [Võrgumaterjal]
<https://www.fuer-gruender.de/wissen/unternehmen-gruenden/finanzen/buchfuehrung/euer/> [Kasutatud 28 jaanuar 2016].
33. SKS-Kairos GmbH, 2016. *Eintragung in das Handelsregister für Unternehmen*. [Võrgumaterjal]
Available at: <https://www.fuer-gruender.de/wissen/unternehmen-gruenden/unternehmen-anmelden/handelsregister/> [Kasutatud 7 märts 2016].
34. SKS-Kairos GmbH, 2016. *Gewerbliche Schutzrechte sowie Firmenname und Domain schützen*. [Võrgumaterjal]
<https://www.fuer-gruender.de/wissen/unternehmen-gruenden/schutzrechte/> [Kasutatud 7 märts 2016].
35. *Sotsiaalmaksu seadus* (2016) Riigiteataja.
36. Statistikaamet, 2015. *Eesti statistika aastaraamat 2015*, Tallinn
37. *Tsiviilseadustiku üldosa seadus* (2016) Riigiteataja.

38. Välisministeerium, 2011. *Soome Vabariik - IV ÄRIKESKKOND*. [Võrgumaterjal] <http://www.vm.ee/et/search/gss/Soome%20Vabariik%20-%20IV%20%C3%84RIKESKKOND>[Kasutatud 25 jaanuar 2016].
39. Valsts ieņēmumu dienests, 2015. *Value Added Tax*. [Võrgumaterjal] Available at: <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6688&hl=2> [Kasutatud 7 märts 2016].
40. Valsts ieņēmumu dienests, 2015. *Value Added Tax*. [Võrgumaterjal] <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6688&hl=2>[Kasutatud 7 märts 2016].
41. Valsts ieņēmumu dienests, 2016. *State Social Insurance Mandatory Contributions*. [Võrgumaterjal] <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6692&hl=2> [Kasutatud 7 märts 2016].
42. Valstybinė mokesčių inspekcija, 2015. *Characteristics of individual activities performed under an individual activity certificate*. [Võrgumaterjal] http://www.vmi.lt/cms/aprasymas/-/asset_publisher/xF4OPfY3oj9A/content/characteristics-of-individual-activities-performed-under-an-individual-activity-certificate [Kasutatud 4 märts 2016].
43. Valstybinė mokesčių inspekcija, 2016. *Value Added Tax*. [Võrgumaterjal] Leitud:<https://www.vmi.lt/cms/en/pridetines-vertes-mokestis-pvm-> [Kasutatud 7 märts 2016].
44. Veroskatt, 2016. *Tuloverotus - liikkeen- tai ammatinharjoittaja*. [Võrgumaterjal] http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Tuloverotus [Kasutatud 25 märts 2016].
45. Äriseadustik (2016) Riigiteataja.
46. Wikipedia, 2016. *Euroopa poliitiline kaart*. [Võrgumaterjal] https://et.wikipedia.org/wiki/Euroopa_riigid#/media/File:Europe_countries_map_et.png [Kasutatud 25 märts 2016].

LISAD

Lisa 1. Euroopa Liidu kaart. Läänemere piirkonna riigid

Allikas: Wikipedia, 2016

Lisa 2. Sotsiaalmaksu avansiliste maksete deklareerimine Eestis

Sarnaselt tulumaksuga sotsiaalmaksu deklareerimist ja maksmist reguleerib Maksu- ja Tolliamet. Aasta jooksul tehakse avansilisi makseid ning aasta lõppus tehakse taasarveldus. Erinevus ainult selles, et sotsiaalmaksu avansilisi makseid peab tegemajuba esimesest tegevusaastast alates. Sotsiaalmaks arvutatakse maksustamisperioodil ettevõtlusest saadud tulu alusel. Ettevõtlustulu deklareeritakse üks kord aastas tuludeklaratsioonil (vorm E), mis tuleb Maksu- ja Tolliametile esitada koos füüsilise isiku tuludeklaratsiooniga (vorm A) hiljemalt maksustamisperioodile järgneva aasta 31. märtsiks. Aasta lõpliku sotsiaalmaksukohustuse arvutab Maksu- ja Tolliamet vormil E näidatud andmete alusel ja saadab FIE-le maksuteate juurdemaksmisele kuuluva sotsiaalmaksu kohta hiljemalt 30 päeva enne maksu tasumise tähtaega (3. oktoobrit). Kui sotsiaalmaksu juurde maksuma ei pea, siis Maksu- ja Tolliamet maksuteadet ei väljasta. Maksuteatel näidatud sotsiaalmaksusumma peab FIE tasuma Maksu- ja Tolliameti pangakontole hiljemalt 3. oktoobriks. (Maksu- ja Tolliamet, 2016)

Lisa 3. Füüsilisest isikust ettevõtja maksukohustused Läänemere riikides

Maks	Leedu	Läti	Rootsi	Saksamaa	Soome
Tulumaks	Proportsionaalne 15% Tulumaksuvaba 1750 eurot	Proportsionaalne 25% ja 5% Tulumaksuvaba 75 eurot	Proportsionaalne 26,3%	Progressiivne 14%-45% Tulumaksuvaba 8472 eurot	Proportsionaalne 30% ja 34%
Sotsiaalmaks	puudub	28,20%	30,71%	puudub	2,12%
Kogumispensionimaks	Jah 28,5%	puudub	7%	puudub	puudub
Käibemaks	5%, 9% ja 21%	21%, 12%, 0%	6%, 12% ja 25%	7%, 19%	10%, 14%, 24%
Tööjõumaks	Info puudub	Sotsiaalmaks 24,09% Tulumaks 23%	Sotsiaalsedmaksed 0%-31,42%	Palgamaks	Töötuskindlustusmaks 1-3,9% Pensionikindlustusmaks 18% Elukindlustusmaks

Allikas: Republic Of Lithuania Law On Income Tax Of Individuals, 2002; Valstybinė mokesčių inspekcija, 2015; Valsts ieņēmumu dienests, 2015; Valsts ieņēmumu dienests, 2016; Investment and Development Agency of Latvia, 2016; Skatteverket, 2016; Bundeszentralamt für Steuern, 2014; Bundeszentralamt für Steuern, 2014, autori koostatud